

[D1ra] Dat .[x]IIIJ. ¹ capittel:
*Hoe [d]e ² keyser teghen de heydenen te velde is ghetogen,
[b]oe ³ by die vi[c]torie ⁴ behiel, ende hoe die
heydenen meest al ⁵ verslegen werden.*

[D1rb] Des morghens metter sonnen op ganc stonden de Kerstenen al bereedt voor des keyzers palleys. De keyser heeft zijn volck gedeelt in drie [D1va] bataelgen ter eeren van die heylighe Drievoudicheydt. Deerste bataelgie hadde te bewaren de coninck Alphonsus van Spaengien met .XIJ. duysent man. De tweede hadde de coninck Franciscus van Drakouwe oock met .XIJ. duysent man. De derde schare bewaerde de keyser selve ende hadde onder zijn baniere .XVI. duysent mannen. Heer Jan voerde des keyzers standaert. By hen waren oock Lanceloot ende de hertoghe Gautier. Ende also zijn zy in schoonder ordinantien uut der stede ghetoghen.

Doen zi buyte[n] der stede quamen, zo heeft heer Jan de hertoghe Gautier des keyzers standaert te bewaren ghegeven, want hy met Lanceloot den heydenen op loopen⁶ wilde, ende zijn met twee duysent paerden ende so veel voetknechten inder heydenen legher ghevallen onversienlijck,⁷ die noch seer truerden dat zy haer capiteynen verloren hadden, ende en dachten niet dat haer de Kerstenen souden dorven besoecken overmits dat zy zoo sterck int velt laghen.

Heer Jan by der heydenen legher comende, heeft vijf hondert paerden met ghenomen, heeft Lanceloot ghebeden dat hy op hem wachten soude met den anderen hoop, ende in dien hem de heydenen te machtich vielen, dat hy op hem wijcken⁸ mocht, ende hy is inder vyande[n] legher gheweest eer sijs ghewaer worden.

---

1. Muller [1590]: xxiiij.

2. Muller [1590]: [v]e

3. Muller [1590]: doe

4. Muller [1590]: virtorie

5. meest al: bijna allemaal

6. op loopen: aanvallen

7. onversienlijck: bij verrassing

8. op hem wijcken mocht: op hem terug kon vallen

Doen zy inder legher quamen, hebben sijt ter stont al verworcht⁹ dat hen tegen quam. De voet knechten hebben des ghelijckx oock een groote moort ghedaen. Ende dit gheduerde zo langhe dat het gantsche heyr in roeren was ende begonsten by een te vergaderen.

Als heer Jan dat sach, docht hem beeter te zijn in tijdts wederomme te keeren eer zi omcinghelt worden, ende is zo weder uut den legher ghetoghen, ter neder slaende wat hem teghen quam. Doen zy weder by de ander Kerstenen quamen, zijn zi properlijck nae des keyzers hoop ghereeden.

De keyser heeftse blydelijck [D1vb] ontfanghen ende zijn slach oorden ghemaect, zijn alzo nae de vyanden ghetooghen, die haer oorden oock ghestelt hebben om den Kerstenen te weerderstaen. Heer Jan reet van deen bataelgie tot den anderen. Hy ghafse goede moet ende zeyde: “Schoon heeren, en verwondert u niet van haren grooten getallen, want wy zijn onder Jesu Christo ende onder Zijn baniere, die vijf duysendt menschen versade met vijf broden ende twee visschen, die ooc Sennacherib, [den]¹⁰ coninck van Assirien, schoffierde¹¹ voor Jherusalem, alzo sal Hy ons oock geven victorie een tegen hondert! Daeromme laedt ons allen een ghoet herte hebben, ende laet ons vromelijck strijden, want zy gheen en hebben die haer helpen mach. Oock sullen zy haest verwonnen zijn, om dat zy haer hoofd verlooren hebben.”

Met dien staken zy haer peerden met spooren. De trompetten sloegen datmen niet hooren en mochte.¹² Elck vercoos daer den zijnen. In dien aenloop werter veel verslegghen die noyt zijn op gestaen. Dese schermutsinghe duerde wel vier uren lanck oft meer eer alle de batailghen van beyden zyden vergadert waren.

Heer Jan maecte plaedtse¹³ waer hy reet, ende wat hy geraecte bleef doot oft wert uuter weer¹⁴ geslegen. De ammirael van Palernen sloech doot den coninck van Drakouwen, genoempt Franciscus, waer

---

9. verworcht: gedood — in het middeleeuws Latijn betekent ‘suffucare’ (lett. ‘verstikken’) heel vaak neutraal ‘doden’ / ‘sterven’.

10. Muller [1590]: *ende*

11. schoffierde: vernederde

12. datmen niet hooren en mochte: zo hard dat men geen ander geluid meer horen kon

13. maecte plaedtse: creëerde ruimte in de kluwen van de vechtende mannen

14. uuter weer geslegen: buiten gevecht gesteld

door de Kerstenen seer droevich waren, ende zijn volck bestont te wijcken. Maer de vrome Gautier hieltse staende. De soudaen van Egypten, Brandemant, dede wonder inden strijdt. Hy sach Lanceloot den zynen seer vervolghen. Hy nam een corte ende seer dicke glavie¹⁵ met een scharpe ende wel snydende yser¹⁶ ende quam ghereden op een swart peert ter zijden van Lanceloot ende reet op hem so groffelijck¹⁷ dat hy hem stack int lijf wel eenen halven voedt, da[t]¹⁸ groote schade was. Heer Jan dede voor hem vlien alle de [D2ra] Sarasijnen daer hy tegen sloech, ende sach Lanceloot, zijnen gheselle, vallen ter aerden metter lancen in zijn lijf. Des hy grooten rouwe hadde ende sloech aen allen zijden zoo dat hy metter hulpen Gods ende Alphonsus, de coninc van Spaengien, maecte een groote plaetse. Ende hy spranck vande[n]¹⁹ paerde ende hief zijnen gheselle Lanceloot op ende vraechde hoe hy hem ghevoelde.

Hy antwoorde: “Wel, maer ick woude dat ick uyt den ghedranghe waere.”

Lanceloot werde op zijn paert gheset ende ghevoert uut den ghedrange van den volcke.

Heer Jan reet wederomme [t]en²⁰ heyre waerdt in wel met honderdt ghewapende ende sach de baniere van Brandyment ende reedt derwaerds ende sloech achter en[de] vooren ende brac door dat ghedranghe der Sarasijnen. Ten lesten quam hy by Brandyment, die wonder dede. Hy sprack hem toe ende zeyde: “Ay, valsche Sarazijn, du en salst nu niet voorder rijden, want ghy mijnen gheselle gequetst hebt!”

Hy hief op zijn swaert en[de] gaf hem een zoo grooten slach dat hy voor op zijn sadel [b]oom²¹ viel. Heer Jan dit siende, sloech hy noch eenen slach achter in zijn necke dat de riem vanden helm brac, ende de slach was zo grof dat hy zijn hoofd af sloech onder den helm. Als

---

15. glavie: lans

16. yser: ijzeren punt

17. groffelijck: bruu

18. Muller [1590]: dae

19. Muller [1590]: vander

20. Muller [1590]: een

21. Muller [1590]: Sadel toom

heer Jan dat sach, nam hy thooft metten helm ende droecht zijnen gheselle Lanceloot ende zeyde: “Hier is thooft vanden geenen die u ghewont heeft.”

Doen zeyde Lan[c]eloot: “Ghebenedijt zy Godt van deser wraken, want nu sal ick te hoochlijcker²² sterven. Ende God loont u, mijn lieve geselle, dat ghy my ghewroken hebt!”

Heer Jan zeyde: “En wilt niet peynsen dat ghy hier af sterven sult! Ghy sult in corter stondt sien dat de vyanden die vlucht gheven²³ sullen.”

Daer meede reet heer Jan weder onder de Sarasijnen.

Maer de Sarasijnen, doen zy saghen dat zy al haer capiteynen verlooren hadden, en hebben zy geen weer meer [D2rb] gheboden maer bestonden te vlieden. Heer Jan dit siende, reet metten keyser int meeste ghedranghe van haeren volcke ende dede daer groote feyte van wapenen ende gaf den Kerstenen moet. Des ghelijckx dede oock Alphonsus, de coninck van Spaengien, alzo dat de heydenen gheheel de vlucht naemen, ende haer ordinantie werde gheschuert,²⁴ ende een yeghelijck begonste te sien om een schoon heen comen.

Heer Jan dit siende, heeft haer den wech van achter onder reden.²⁵ De keyser met den coninck Alphonsus versloeghense van vooren. De vrome ridders heer Jan ende Gautier dreevense in de handen des coninckx van Spaengien, diese vreeselijck versloech. De Kerstenen worpen de tenten der heydenen onder de voeten²⁶ ende beroofdense, daer zy zoo ontalijcken schat vonden van gout, van silver ende ander costelijcke juwelen, die zi daer met huer gebrocht hadden. De Kerstenen vervolchdense tot het nacht worde, dat den Sarasijnen een grootd voordeel was.²⁷ Ende de Kerstenen zijn doe met blijschappen ende met victorien inde stadt ghekeert.

Daer wert zo veel victalie inder stadt ghevoerd dat sijs voor een jaer ghenoech hadden. Doen deelde de keyser den roef den armen

---

22. hoochlijcker: blijer, opgeluchter — Omdat Lanceloot hierna niet meer in het verhaal voorkomt, mogen wij ervan uitgaan dat hij hier inderdaad aan zijn verwonding sterft.

23. Het Latijn kent de uitdrukking ‘tergum dare’ (lett. de rug geven) voor vluchten.

24. gheschuert: (uiteen) gescheurd

25. den wech van achter onder reden: de terugweg afgesneden

26. onder de voeten: tegen de grond

27. Want zij konden ontkomen in de duisternis.

soudenieren²⁸ zoo wel als den rijcken, een yeghelijck nae zijn verdienste.

De keyser inder stadt coomende, is eerst met zijn heeren nae de kercke ghereeden ende heeft Godt oodtmoedelijcken ghedanckt vander victorien die Hy hem verleendt hadde, ende heeft alle de godtshuysen oock grootelijcken begift om dat zy bidden zouden voor den geenen die daer inden velde verslegghen waren.

Daer na reet de keyser met alle zijn heeren te hove, daer zy blijdelijck ontfanghen waeren vande schoone Gloriande, huerlieden seer danckende van de groote bystandicheyt.²⁹ Ende sonderlinghe wert heer Jan van haer seer ghetoeft³⁰ om dat hy [D2va] des keysers, haer vaders, baniere zoo ridderlijcke beschut hadde. Heer Jan werde zoo groote eere gedaen van een yegelijck dat hy hem schaemde. Twelc de sommighe oock niet wel lijden en mochten, ende meenden hem noch by den keyser te vermaken,³¹ als ghy noch wel hooren sult.

De keyser dede dat velt³² reynighen vanden doden. De Kerstenen worden inder stadt ghehaelt ende begraven opt ghewijde³³ ende de Sarazijnen opt velt. De coninc van Drakouwen werde nae zijnen lande ghevoert ende noch ander baenre heeren dier oock verslegghen waren.

Ter wijlen de keyser alle dinghen bestelde³⁴ ende daer een tijdt meede onledich was, zoo was heer Jan ende de schoone Gloriande dickwils by malcander, lieflijc met malcanderen spreekende ghelijck twee ghelievers pleghen te doen, want zy malcanderen uutermaeten seer beminden.

Het is op een tijt gebuert dat dese twee ghelievers heymelijck by malcanderen ghecoomen zijn. Met liefden ontsteecken zijnde zoo heeft de schoone Gloriande eenen costelijcken rinck van haer vingher

---

28. soudenieren: huursoldaten

29. bystandicheyt: hulp

30. ghetoeft: in het zonnetje gezet, geloofd en geprezen

31. vermaken: uit de gratie brengen

32. velt: slagveld

33. opt ghewijde: in gewijde aarde

34. alle dinghen bestelde: alle (deze) zaken regelde

ghenomen [ende]³⁵ heeftse den jongen ridder aen zijnen vingher ghesteken, seggende: “Mijn uutvercoren vrient, ick weet certeyn dat ghy u jonghe leven ter liefden van my in perijckel ghestelt hebt, waer door mijn vader my u belooft heeft tot eenen wijve, maer nijders tonghen soudent gaerne achter houden.³⁶ Nu geve ic u den rinck te pande³⁷ dat ick nimmermeer van u scheyden en sal, maer by u blijven ghelijck man ende wijf schuldich zijn van doen.”

Als heer Jan dit hoorde, was hy zoo [v]ervult³⁸ met blijschappen dat hy nauwelick een woort spreecken en conde. Ten lesten seyde hy: “O, uutvercoren bloeme ende balsame³⁹ mijns lichaems, nu kenne ic u [o]precht van herten ende ghetrouwe te zijn. Ick en kose daer niet voor geheel tkeyse[rr]ijck⁴⁰ voor de honich vloeyende woorden die uyt den [D2vb] diepsten grondt uwer herten vloeye[n]de⁴¹ zijn. Daeromme neem icx in dancke, ende God verleene my den tijt te leven dat icx verdienen⁴² mach!”

Aldus hebben dese twee ghelievers lieffelijck te samen gesproken ende vrolijck conversatie met malcander ghehad.

Als zy dus een wijle in grooter genoechten bi malcanderen gheweest hadden, zijn zy int leste van malcander gescheyden, meenende dat alle haer dingen heymelijc waren. Maer lacen,⁴³ haer liefde werd[t]⁴⁴ deerlijck gescheyden by de verraders diet benijden dat heer Jan zo veele conversatie⁴⁵ met Gloriande hadde, ende dat hy van alle menschen zo seer geeert werde boven henlieden, ende overdroegen met malcander dat zy hem teghen den keyser vermaken souden.

---

35. Ontbreekt in Muller [1590].

36. achter houden: achterwege laten, voorkomen

37. te pande: als onderpand (van mijn liefde)

38. Muller [1590]: dervult

39. balsame: balsem — een zeldzame en zeer kostbare, geurige, harsachtige vloeistof die uit bomen gewonnen werd die in het Midden Oosten groeiden

40. Muller [1590]: tKeyserrijck

41. Muller [1590]: vloeyede

42. verdienen: waarmaken

43. lacen: helaas

44. Muller [1590]: werde

45. conversatie: omgang, verkering